

SZA _ ADSÁG

Majka (Verának)

– Ne parázzatok, egyszerűen csak csináljátok! Tudjátok, milyen fantasztikus érzés?

Mick felmászott a padra, és rám mutatott:

– Te, ott abban a piros blúzban! Hogy hívnak? Maja! Maja, mássz fel ide hozzám! Mindenki, egytől egyig! Azt akarom, hogy mindenki másszon fel a padra!

Vakítóan fehér fogai és aranyos kis nevetőráncai voltak. A tanulmányin a nők odavoltak érte. Amikor rájuk mosolygott, elpirultak, elkezdtek csinosabban öltözködni, és lágy, kerek helóval köszöntöttek.

Mick az angoltanárunk volt. Őra közben állandóan gesztikulált, porolt a krétával, fel-alá szaladgált az osztályban, és a keresztnevünkön szólított minket. Őra után pedig mindig be akart ülni velünk egy sörre.

– Tíz sööört! – dőlt rá az iskolával szemközti kocsmá pultjára. Ahogy elkialtotta a rendelést, megvillantotta a vakítóan fehér fogait is. Leültünk a sarokpadra, szorosán egymás mellé – egyértelmű volt, hogy nagyon féltünk tőle, de ugyanakkor vonzott is bennünket. Micknek valahogy olyan aszimmetrikus arca volt, olyan más. Így nem tudtuk eldönteni, hogy szép vagy csúnya. Mindazonáltal el voltunk tőle varázsolva, és mindenki szerelmes volt belé. Mindannyian, ugyanis hozzá hasonlóval még nem találkoztunk. Mikor úgy érezte, semmi sem történik az osztályban, felugrott a padra.

– Srácok, nincs alvás! Ébresztő!

A kocsmában kortyolt egyet a söréből, és a havas cipőjét rádobta az asztalra. Egyik tanárunk sem hordott addig sportcipőt vagy mokaszint meztlábra!

– Emberek! Havazik! Havazik!

Amikor megtanítottuk angyalukat csinálni, rögtön ledobta magát a hóba az iskola előtt, és elkezdte félkörívben mozgatni a kezét és a lábát, miközben fülig ért a szája. Imádta a havat, de ahogy elolvadt, ő is eltűnt.

Később a nő a tanulmányiról kitűzött a faliújságra egy indiai képeslapot egy nagy mellű kőből faragott istennőről. Mick megmászta az Everestet. Vagy legalábbis majdnem. Többé nem hallottunk felőle. Állítólag turistákat kísérget fel a csúcsra, mások szerint pedig nem jött vissza az Everestről, hanem ott ül hóba fagyva a világ tetején vigyorogva, a szél pedig átszívja a bordái közt.

– Emberek, szeretnétek hallani James Brownt? De énekelnetek kell! Nagyon hangosan! *I feel good!* Ha nem jönnek át a szomszédból panaszkodni, hogy leesett az elnök portréja a falról, akkor valamit rosszul csinálunk.

Bécsben akkoriban a boltokban ilyesfajta cédulák lógtak „*Szlovákok, ne lopjátok!*”. Mick ellopott egyet, és kitűzte a tanulmányi osztály faliújságjára. Az a papír még mindig nálam van. Amikor elment, levettem, és betettem abba a szekrénybe, amit kulcsra szoktam zárni, mivel a különleges dolgaimat őrzöm benne. Szeretné megnézni?

Henryk (Verának)

Szeretek inni a repülőn. Akkor ott azt mondtam neked, lehet, hogy ez az utolsó lehetőség arra, hogy jófajta bort igyunk. Fogalmunk sem volt róla, mibe vágunk bele, de nem féltünk. Te féltél? Egyszerűen csak belevetettük magunkat valami újba. Minden belefért egy... tíz bördöndbe! Már a repülő ablakából figyeltem a hely infrastruktúráját, ami még nem jelent sokat. Láttam az utakat, a szétzúzott aszfaltot az itt-ott eltűnő középvonallal... Ennek ellenére a repülőterületet karban tartották, az sima volt. Az ilyen paradoxonok paranoid rendszerre utalnak, mondtam neked, majd megittam a kis üveg oszt-rák vörösboromat, és kiléptünk a fagyos, hideg időbe.

Valahogy ilyenek képzeltek: hó, jég, hó fúttá utak, örökös problémák a bevásárlással. Vodka. Rohadó fogú emberek. Örültünk ennek a mizériának, erről álmodoztunk, te kalandnak mondtad. Ahogy jöttünk lefelé a repülőről,

olyan erősen szorítottad a kezem, hogy hirtelen mindketten felneveltünk. Fújt a szél, megemelte a hajad, és az arcodba vágta. Mérgesen elkiáltottad magad a széelle szemben, hogy muszáj vennünk egy nyaralót. Egy dácsát. Valamilyen deszka tákolmányt a vízpart mellett.

Tavasszal vettünk is egy kis házikót a tó mellett. Amikor odaértünk, a nyaraló ajtaját zárva találtuk, előtte pedig felhalmozva az előző szezon levelei. Megmozgattam a kilincset, és nem akartam elhinni, hogy még mindig hittem ezeknek az embereknek. Nem, nem hittem, hanem csak újra és újra hagytam magam becsapni, rászedni, meglopni. Odanyomtam az arcod az üveghez, és benéztél: egy heverő lábakon, polcok tele kerámiával, vékony lécekkel körbevert falak. Neked tetszettek, *szocialista dizájn*nak hívtad ezeket a régi kacetokat. Alig vártad, hogy megérezd a penész illatát. Elvitettük magunkat a helyi kocsmához, és kerestük a tulajdonosokat. Esküvő volt. A közeli vendéglőbe küldtek minket. A férfi, akinek várnia kellett volna minket a nyaraló előtt, épp a menyasszonnyal ropta.

Szeretted volna, hogy mi is táncoljunk. Kerested a zenekart, a cigányzenészeket, de csak egy „dídzsé” állt ott, és cédékről engedte a zenét. *By the Rivers of Babylon* kiáltotta bele a mikrofonba a mellényes fickó, közben pedig a színes fényeket kezelte. A „hibrid” és az „autentikus” szavakat használtad. Táncolni akartál, levenni a cipődet, és elvegyülni a tömegben. Elvettél egy sütit, a fogaid között ott maradt a mák. Mondtam neked, hogy ne edd meg, mert be fogsz tépni. Utána meg sem akartalak csókolni. Nem érttem, hogyan rakhatnak mákot a kalácsba. Meg egyébként is, szörnyű az íze.

A tulajdonosok a házban hagytak egy kosarat régi ruhákkal. Találtál benne egy fürdőruhát. Valami műanyag bikinit nagy virágokkal. Futottál benne a tó felé, míg én mögöttem ballagtam egy üveg borral, amit a dácsa tulajdonosa adott. Az arcomon még ott viritott a menyasszony rúzsoltja. Belebe kortyoltam az üvegbe, és addig mentem utánad, míg a víz a térdemig nem ért. A nehéz, öregségszagot árasztó paplan alatt aludtunk, ami neked a nagyszüleid házat juttatta eszedbe a Nagy-tavaknál. Amikor kimásztál a vízből, furán lógott rajtad az a régi fürdőruha, a virágok meg szinte világitottak.

– Adj még egy esélyt!

Gyakran emlegetted a nagy-tavi történetet. A bátyád dobált téged a vízbe. Kitette a kezét, te felléptél a tenyeréből kialakított lépcsőre, és úgy felhajtott, hogy tudtál csinálni egy szaltót, és egy jól irányzott fejessel beugrottál a vízbe. Igyekeztek ezt tökéletesre fejleszteni, így mindig újra meg újra próbáltok, amíg a bátyád meg nem unta. A szád már kék volt a hidegtől, de ennek ellenére sem voltál fáradt, és tovább akartál ugrálni. Amikor felbukkantál, össze volt tapadva a szemed, de már csak a hátát láttad, ahogy úszik a part felé. Hirtelen hátulról ráugrottál, erősen megszorítottad, és ezt ordítottad a fülébe:

– Adj még egy esélyt! Kérlek, utoljára, próbáljuk meg még egyszer!

Amikor megfordult, idegen szemek néztek rád. Az a fickó nem hasonlított a testvéredre. Összekeverted őket, amit a férfi is észrevett, és elkezdett nevetni. Megijedtél, és tovább úsztál.

A dácsát nagyon megszerettük. A környéken mindig abban az idegen fürdőruhában közlekedtél. Amikor viszont a kocsmába mentél, akkor felvetted azt a háromnegyedes ruhádat, ami elől gombokra záródott, és azt mondogattad, hogy ugyanilyen van a kocsmárosnőnek is. Ezek voltak a mi legszebb éveink! Sört, bort, borovicskát, tárnics párlatot, becherovkát, konyakot ittunk... a legrosszabb konyakot! Micsoda idők voltak!

Vera (A mesternek)

A férjemet hátulról ismertem meg. Az út második felében csak az ő hátát bámultam. Egyforma volt a tempónk, a lépéseink hossza, így ráragadtam, hogy vezessen, mint egy metronóm. Ez jó stratégiának bizonyult, elég volt

KEPPLOVÁ, Zuska
„Bukta gót betűkkel”
*Magyar Lettre
Internationale*, 84

„Anka – London,
Natalia – Párizs,
Juliana – Budapest”
*Magyar Lettre
Internationale*, 85

„Akár a kariatídák”
*Magyar Lettre
Internationale*, 86

„Delta”
*Magyar Lettre
Internationale*, 87

„Expatok Buda-
pesten”
*Magyar Lettre
Internationale*, 91

„Taskentől 94
km-re”
*Magyar Lettre
Internationale*, 94

lemásolnom a mozdulatait, és így a végén még arra is maradt erőm, hogy megelőzzem.

A célban kerestem a hátat, amelyik után az utolsó 20 kilométeren át futottam. Egyszer csak úgy tűnt, hogy nélküle bolyongok, cél és ritmus nélküli. Amikor rátaláltam, valakikkel éppen beszélgettem, és nekem abban az endorfinnal telített állapotban nem okozott gondot, hogy odalépjek, félbeszakítom egy mondatát, és ezt mondjam:

– Köszönöm! Az út teljes második felét úgy futottam le, hogy a maga hátát néztem.

Odafordult, és mosolyogva ezt mondta:

– Ha tudtam volna, hogy utánam fut, én meg hátrafelé futottam volna.

Erős német akcentusa volt, lengyel neve, és ahogy én is, Manhattanben dolgozott. Követtem az egyik útmenti kocsmába. Tele volt maratoni futókkal és az ismerőseikkel. Megkérdezte, hogy szeretem-e keverni a szerotonint az alkohollal.

Csak annyit mondtam:

– *I do.*

Azt kértük, hogy a ruhákat úgy varrják meg, hogy futni is tudjunk benne. A bostoni maraton második felében gyűrűt cseréltünk, megcsókoltuk egymást, és futottunk tovább. Henryk családja eljött utánunk Németországból, és a futam után *happy hour drinket* ittak velünk abban a kocsmában, ahol egy évvel azelőtt megismerkedtünk. Le voltunk izzadva, szinte ragadtunk. Henryk frakk felső volt, virág a gomblyukában és sztreccsnadrág a lábán. Nekem pedig tornacipő kandikált ki a ruha alól.

Családjainkat azzal sikerült még jobban sokkolnunk, hogy Kelet-Európa-ba megyünk. Henryk apja a régió stabilitását illető aggodalmainak adott hangot, az enyém csak megkérdezte, hol van az a város, ahová megyünk. Mikor mondtuk, hogy nem messze van Béctől, megnyugodott – oh, Vienna! –, de így is kalandoroknak nevezett minket. Ez tetszett nekünk, azt akartuk, hogy az ismerőseink úgy beszéljenek rólunk, mint az örült párról, akik a bostoni maratonton házasodtak össze, a mézes heteket a nemrég egyesített Berlinben töltötték, utána pedig egy olyan országba költöztek, melyről újra elkezdtek cikkezni az újságok. Az apám előadta, hogy demokráciát megyünk építeni, és visszük magunkkal a szabadság lángját.

Henryk megköszönte a torkát, idegen volt neki ez a megfogalmazás. Azt mondta, ő csak a munka miatt megy oda, egyszerűen csak elfogadta a helyzetet, hogy oda helyezték. Nagyon kevés hiányzott ahhoz, hogy azt mondja, itt vetették be. Az apám viszont állította, hogy a mi utunknak mélyebb értelme van, hogy büszke ránk, és az amerikai gondolatok hordozói vagyunk. Az anyósom nem tudott angolul, ezért a beszélgetések során a távolba meredt. Henryk megsúgta, hogy a rögbimeccset nézi a kocsmában egyik képernyőjén.

Az anyám próbálta őt párszor megszólítani, hangosan és érthetően, de amikor látta, hogy ezzel csak idegesíti, inkább az étlappal foglalkozott. Mindenkinek hozott egy hamburgert, amivel kielégítette az anyós elméletét is, aki oda is fordult Henrykhez:

– Der Hochzeitburger? – majd nézte tovább a meccset. A fia éppen elvett egy örült amerikai lányt, aki majd őt is az örületbe kergeti a kicsapongásaival, aztán el fogja hagyni valami kelet-európai festő miatt. Őt már nem tudtam meglepni, mivel már akkor, a zöld focipályát figyelve, a hamburgerét szeletelve, várta a katasztrófát.

– Ich verstehe nicht – mondta az anyámnak, és a szájába vett egy falatot.

Majka (Verának)

A tanulmányi osztály ajtajában álltam, és néztem, ahogy Mick az ablakpárkányra felrakott lábakkal újságot olvas. Hírek a világból: amíg az Államokban két fiatal a maratonton házasodott össze, Kubában elkezdtek a földalatti óvóhelyek kiépítését, ami miatt akut cement- és üzemanyag hiány lépett fel az egész szigeten.

A tanulmányin dolgozó nő rám ordított, hogy várjak odakint. Erre én tettem is egy lépést hátrafelé, és kiléptem a folyosóra. A nyitva maradt ajtón keresztül láttam, ahogy odament Mickhez, áthajolt a vállán, és az óriási mellei hozzáérték a hátához. Segített neki a cikkben található szavak értelmezésében. Mick rövid idő alatt aránylag tisztességesen megtanult alapfokon szlovákul. Állítólag azért, hogy tudjon újságot olvasni, és az emberekkel politikáról társalogni a kocsmában.

– Nézz ide! – mutatott rá egy cikkre.

– Hogy is mondjátok? Nem tudom elhinni, amit látok!

A nő elnevette magát:

– Nem hiszek a szememnek, úgy mondják.

Szerettem, amikor hangosan olvasott fel az újságból. A tanulmányis nőnek is tetszett. Ezelőtt sohasem hallottuk az anyanyelvünket idegen akcentussal. Tovább olvasott:

McDonald's Dél-Szlovákiában

Néhány gyorséttermi étel, mint a hamburger, saláta, sült krumpli, többféle desszert, hideg- és meleg ital – és figyelem, pilseni sör is (ezt a kivételt a McDonald's 11.804 üzlete közül csak Prágában engedte meg) naponta a fogyasztók rendelkezésére fog állni. Természetesen az ételek és a kiszolgálás állandó higiénai- és minőségi ellenőrzése mellett.

Ennél a sornál jelzés értékűen felhúzza a szemöldökét, és felkiáltott:

– Egy ilyen cikknek semmi keresnivalója a belföldi hírek között. Ez egy PR-cikk, hirdetés!

Majd folytatta az utolsó mondattal:

A majcichovi mezőgazdasági szövetkezet fogja a prágai üzletekbe szállítani a tejet a speciális termékek elkészítéséhez, mint a milk-shake koktél és a sundance fagyipobár.

A nő csak annyit mondott, hogy még soha nem evett hamburgert. A legközelebbi prágai útján biztos elmegy az étterembe.

– Voltál már Prágában?

Ekkor Mick észrevette, hogy az ajtóban állok.

– Come in! – kiáltott felém.

– Nem illik az ajtó mögött hallgatózni, nem tanítottak meg erre?! – szidott le ez a nőszemély.

Mick hozzátette, hogy kopogni kell és határozottan belépni, nem szabad bátortalannak lenni. Angolra váltott, és felemelte a hangját. Második személyben nem volt teljesen világos számomra, hogy hozzám beszél, vagy én helyettesítek most mindent, ami nem tetszik neki ebben az országban. Ahogy a McDonald's is azt jelentette, amit Amerikában nem szeretett.

Azzal a kérdéssel fejezte be, hogy olvasok-e újságot, és amikor nem tettem a fejemmel, rávágott vele az asztalra, és körbefordult a széken. Csinált pár kézmozdulatot, és megköszönte, hogy ötletet kapott. Megkérte a nőt, hogy fénymásolja le és sokszorosítsa a cikket. Mick szétosztotta a papírokat az osztályban, és a táblára írt pár kérdést. Az osztályban csend lett. Senki nem tudta hogyan lehetne összekapcsolni ezeket a kérdéseket azzal az eseményvel, hogy McDonald's nyílt Prágában. Nagyon lassan indult el a beszélgetés, senki nem tudta, hogyan tiltakozzon Mick fellángolása ellen.

– Miért, miért gondold azt, hogy hiányzott innen a McDonald's? Miért? – kiáltott rá arra, aki mégis ellent mert neki mondani.

Mick erőteljesen gesztikulált, fogta a fejét, és grimaszokat vágott. Lehet, hogy ki kellett volna dobni, mert az év végén nem tudtuk a nyelvtant, és gyakran késett is az óráról, vagy áthelyezte az órát az iskolával szemközi kocsmába. Viszont senki nem tudta, hogyan tanítanak a *native speakerek*, lehet, hogy pontosan így.

Vera (A mesternek)

Pozsonyban egy csomó szolgáltatást hiányoltam. Az expressz manikűr-pedikűr-től a kínai büféken át a pszichoanalitikusig. Az összes pici embert, a pici párbeszédekkel, az összes fizetett szeretetet, amit tőlük kaptam. Ez mind nagyon hiányzott.

New Yorkban nagyon jó kapcsolatot alakítottam ki a pedikűrössel. Képzeld csak el, hogy egész kamaszkorát kiszáradt, berepedezett talpak között töltötte. Mi az ő korában éjjel- nappal rockot hallgattunk, és lázadtunk a munka ellen. Ő pedig fél szemmel a film kínai feliratát nézte, közben pedig automatikus mozdulatokkal vakargatta és simogatta a lábam.

– Massage? – kérdezte, és végighúzza az ujjait a vádlimon. A lábujjam hozzáért a Hello Kittys trikója alatt a mellbimbójához. Azt hiszem, egyszer álmodtam is róla. Csókolgatta az ujjperceimet, amit a futópádon vertem le, miközben az egyik szemével folyamatosan a tévét nézte.

Utána pedig ott volt a lány a büféből. Összekevert valami színésznővel. Meredten bámult rám, miközben pakolta a szezámmagos rántott csirkét a tányéromra – az én kis olajban sültöt bűnömöt, amit a vízeséses kép alatt ezek meg titokban, elrejtözve az egészséges életmódot hirdető világ elől. Az utcán éppen valamilyen filmet forgattak, és a lány biztos volt benne, hogy a szezámmagos csirkéjüket valamilyen filmcsillag jött megköszölni. Nevetnem kellett, de tetszett, hogy érdeklődik, így azt mondtam neki, hogy a cateringből

vagyok, és még egy adag csirkét becsomagoltattam vele, azt füllentve, hogy Woody Allannek viszem.

A következő alkalommal már azt is mondtam, hogy ő küldött ezért a fantasztikus csirkéért. Fura történeteket találtam ki róla, mindig egy-két mondatban összefoglalva deviáns, mániákus viselkedését. Elmeséltem, hogy Woody csak nyers ételeket eszik, csak csírákat, de aztán egyszer csak bezárja magát a cateringes lakókocsiba, ahol senki sem láthatja, és ott eszi meg a bő olajban rántott, szezámagos csirkét. Woody szereti a szabályokat, de időről időre megszegi azokat, hogy megőrizze a bűnbeesés titkos örömét, amit csak kellő szorgalommal lehet elnyomni. Azt csodálom Henrykben, hogy úgy tud fegyelmezett lenni, hogy soha, semmilyen helyzetben ne zökkenjen ki. Őnben mester az tetszik, hogy tud fegyelmezetlen is lenni, és ezért nem tesz magának szemrehányást.

Valójában ezek voltak az én furcsaságaim, amiket először az analitikusomnak meséltem el. Úton hazafelé pedig mindig megjutalmaztam magam a szezámagos csodával, és vittem egyet a fiktív Allennek is. Ez még azelőtt volt, hogy észrevettem volna, hogy követ az analitikusom. Az üléseink alatt, amikor arról meséltem neki, milyen Lolitász vonzalmat táplálok a pedikűrösöm irányában, ő tőlem vált függővé. Egész héten folyamatosan elutasította a pácienseit azért, hogy a hét végén végre velem foglalkozhasson. Ezután kilopakodott az irodájából, és elindult utánam. Amíg a büfében ettem, addig ő a szemközti kávézóból figyelt egy újság mögött, majd kifutott az utcára, hogy követhessen egészen a házam kapujáig. Onnan bement a szalonba, majd elment a mosdóba, melynek ajtaján jól láthatóan visszatükröződött a gyerektípót viselő pedikűrös alakja.

New Yorkban a mosdóajtók közt nagy a rés, van is, meg nincs is magán-szféra a kis- és nagy szükségleteink elvégzése közben. A szemünk sarkából figyeljük egymást, és úgy teszünk, mintha fal lenne köztünk, amely nem engedi át sem a hangot sem a képet. Az analitikusom elkezdett járni a saját analitikusához, aki meghallgatta, hogyan szeretett belém a történeteim alapján, hogyan kezdte követni a páciensét, vagyis engem a kínai büfébe és a pedikűröshöz. A pszichoanalitikusa pedig mindent elmesélt nekem, és megkért, hogy tegyek feljelentést, vágjam el ezt a keserűdes csomót. Viszont nekem ez tetszett! Miért is tennék feljelentést?

Az effajta rafinált közelség-idegenség érzése hiányzott a legjobban Pozsonyban. Mindenki hidegen rázogatta egymás kezét, és morcosan méregette egymást a nyilvános helyeken. Henrykkel szenvedélymentes időszak köszöntött ránk. Ültünk a háztartások uniformizált kanapéján, és kavargattuk a cukrot az uniformizált porcelán teáscsészében. Az a tea volt benne, ami még második, harmadik, sőt a negyedik használatkor is szint enged, amint azt Ön is észrevette. Egy olyan országba érkezünk, egy olyan földrajzi térségbe, ahonnan hiányzott a dörszölt szenvedéllyel átitatott gyönyör régiója.

Néztem a várdombrol a lakótelep szegélyezte utcákat, a kigyózó centrumot... biztos vagyok benne, hogy valamikor itt is megvolt az, csak aztán kiszorították a határ mögé. A panel építmények közötti üres területben piaci részt véltem felfedezni. El kell hozni ebbe a szürke, merev világba a színeket, ízeket, érzéseket és a szenvedélyeket. Több játékoságot és változatosságot. Vissza kellett adni ennek a régióknak a szenvedélyt, ami talán Freuddal Londonba, vagy Kunderával Párizsba vándorolt ki. Azzal kezdtem, hogy az egész

lakást kifestettem. Semmi nouveau riche lila, hanem halvány pasztell árnyalatok. Levendula, barack, testszín. Amit Ön hússzínnek nevezett.

A mester (Verának)

Kislány! Nyugodtan szerepelhetnél filmekben is! Ezt nem mondom ám akárkinek, kedvesem. Amikor rátenyereltél a csengőre az ajtónál, azt hittem, valami ég. Ahogy kinéztem a kémlelőn, olyan volt, mintha kamerán keresztül néznék. Azt hittem, megőrültem, mint az öreglány! Azt mondtam magamban, ha most kinézek, és nem leszel ott, akkor tényleg örült vagyok. Ha ott leszel, akkor pedig már meghaltam!

Kinyitottam az ajtót, csak úgy, egy szál köntösben, te pedig ott álltál, alkoholmámoros szemekkel, elkenődött fekete szemfestékekkel. Olyan volt, mintha most léptél volna le az egyik későbbi vásznamról. Újra feléledt bennem a figurális korszakom. Hogyan is tudtam eddig szürke hátttereket, ereszen ülő galambokat vagy tájakat festeni?! Ez mind eltörpült, és csak háttér maradt az idegen arcú nő alakja mögött. Rögtön észrevettem, hogy külföldi vagy. Akkorra adag életkedv volt benned, amit mi csak reklámokban láttunk.

Te voltál az, aki az első fehérítő hatású mosóport, a színes csomagolású csokikat, a fehérítő fogkrémeket kínálgattad nekünk. Ilyennek akartalak lefesteni: az abszolút szabadság ígéretének. Az én asszonykám, ahogy én hívom, az öreglány, utálta a szabadságot. Mindig azt akarta, hogy valaki ugráljon a fején. Az országot is azért hagyta el, mert én azt parancsoltam. Nekem levegőre volt szükségem. Nem is nekem, inkább a művészetemnek! Azonban mindenki sötét, komor stílust várt el tőlem. Megvolt rólam az elképzelésük, mondtam is magamnak, miért ne feleljek meg nekik. Lefestettem az öreglányt, ahogy otthon ül, és lassan elveszti az eszét. Oh, igen, az átváltozás!

– Itt mindenki imádja Kafkát. Ránk pedig úgy néznek, mintha bogarak lennénk. Nem merünk kimászni a szobából – mondogatta.

Amikor elhívtam magunkhoz a kollégákat a tanszékről, hogy végre legyen társaságunk, nem jöttek el. Egymás után hívtak, hogy elnézést kérjenek, de nem tudnak eljönni, mert váratlanul el kell utazniuk, más programjuk akadt, kiadói határidejük van, váratlan vendégeik érkeznek, méhösszehúzóadásuk van... stb... stb... kidobta a szendvicseket, melyek úgy néztek ki, mint Szemirámisz kertje, egyesével dobálta őket ki az utcára az ablakból, a ház előtti gondozott pázsitra. Szemirámisz kertje, Szemirámisz kertje, ismételtette.

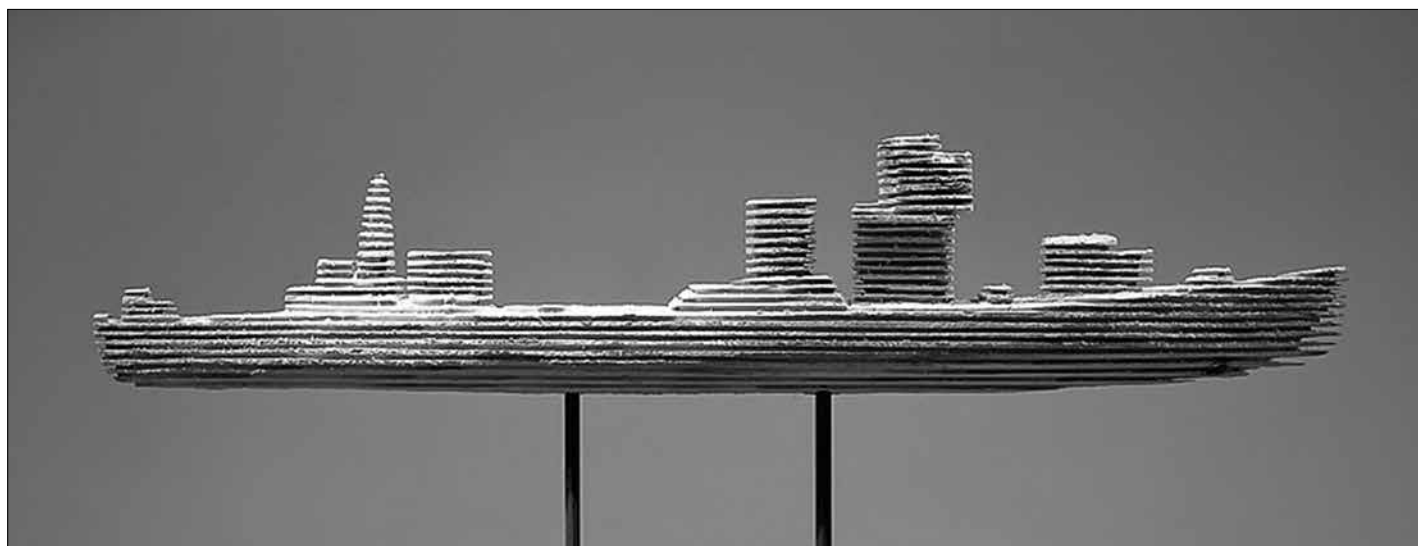
– Rabszolgaerkölcs – valahogy így nevezte el a férjed, és nekem egyet kell értenem vele, hogy szolganépség vagyunk. Emberek, akik vendégül látnak, szendvicseket készítenek, teát főznek, leültetik a vendégeiket a kanapéra, hogy megtiszteljék, elvarázsolják őket a finom ételeikkel, lelassítsák reflexeiket a nagy ételadagokkal – a mákos bejglivel! – magukhoz kössék a vendéget, öntsenek neki, hagyják, hogy a kanapén aludjon, majd pedig elbúcsúzzanak tőle a megszokott: „Gyere máskor is” mondattal.

Amikor a Henryked hazajött a szolgálati útjáról, mindig ezt mondta:

– Mi ez? A haldoklók és fertőzöttek országa? Itt mindenki beteg?

Majd pedig egy hét múlva ő is lebetegedett. Így mesélted, és azt mondtad, megvan erre a saját elmélete is. heValami van a levegőben, ami legyengíti az embereket.

– Rabszolgaerkölcs – mondta Nietzsche utalva.



Viszont amikor megjöttetek, olyanok voltatok, mint akikbe belecsapott a villám. Még két emelettel felettetek is hallottam, mikor szeretkeztetek. Mi csoda szégyen, mondaná az öreglány. Nem a Szemirámisz kertje, hanem te voltál a világ csodája, mikor becsengettél hozzám. Az első csoda pedig az én öreglányom volt, mikor először találkoztam veled.

Henryk (Verának)

Eddig soha nem voltak gondjaink. Mindig szembenéztünk a kihívásokkal. Többek lettünk minden egyes akadállyal. Gondok! Ezt a kifejezést nem is ismertük, nem is használtuk. Mindez csak itt kezdődött. A nekem rendelt irodában rögtön letéptem a szék támláját. „Diese kommunistische Scheisse!” A fejtámla már annyira elhasznált volt, hogy szinte csak a lojalitás vékony hárszála tartotta, ahogy mindent ebben az országban. Nem azért, mert itt nincs rendszer. Épp ellenkezőleg, minden a helyén volt, csak a zsanérok voltak kopottak, a csavarok kijártak, ráült mindenre a por. Az embereket már nem érdekelte, hogy karban tartásuk, elvesztették benne a hitüket.

Érdekes, hogy senkinek sem jutott eszébe az, hogy írni is lehet. Az alkalmazottak miközben magányosan várták a liftet, a falba karcoltak valamit a kulcsaikkal. Mikor megjött, leszakították a használati útmutatót, vagy a számokat rongálták meg, de nem írtak fel semmit. Egy szót sem. Elővettem a fekete filcemet, és engedélyt adtam saját magamnak, hogy elkészítem az első graffitimet a pénzügyminisztérium liftejében. FASZ: firkantottam oda valami obszcenitást, és illusztráltam is.

Épp egy találkozóról tartottam hazafelé, ahol túl sok időt töltöttem a piacgazdaság működésének magyarázásával. A miniszter a hasát fogta, úgy röhögött, és ezt mondta:

– Már mint én azt mondhatnám, csak úgy, hogy a kenyér egy millióba fog kerülni, eladom egy millióért, és már nem is kell miniszternek lennem!

Nagyon büszke lehetett magára, hogy egy logikus művelettel feloldotta a kapitalizmust, mint vízben a pezsgőtablettát. Megőriztem a profizmusomat, és ezt válaszoltam:

– Állapítson meg egy tetszőleges összeget, de összhangban a piaccal. A piac szabályozza az árakat. Ezért nem árulhatja a kenyeret egy millióért, és ezért kell miniszternek lennie – dobtam vissza a labdát.

Azzal díjazta a győzelmemet, hogy öntött nekem egy pohárral, amiből én csak egy picit ittam, a többit kiöntöttem a dísznövényekre, melyek sziklából ágaskodó kardokra hasonlítottak. Hálásan elfogyasztották a folyadékot.

– Anyósnylev. Anyósnylevnek hívják ezt a virágot – mondta a miniszter, és újra teljesen váratlanul elnevette magát.

Szorosra kötöttem a sportcipőm fűzőjét, mivel terepszemlére indultam. Meg kellett találnom a legjobb pályát, melyen futás közben megőrizhetem az akaraterőmet, és szinten tarthatom a boldogság hormonszintemet. Azt mondtad, itt senki nem jár futni, én pedig az ellenkezőjét állítottam, hogy majd elkezdnek. Hiszen azért jöttünk, hogy új trendeket mutassunk nekik, kijelöljük az új rendszer határait. El kell ismernem, hogy a szürke blokkok szigorú szimmetriájában felfedeztem egy furcsa ritmust. Az ablakok, az erkélyek, a kapuk, teljes homlokzatok, sőt az udvarral rendelkező házak is mindig vissza-visszatértek, ismétlődtek. Ahogy futottam, én voltam a túra lemezlejátszón, és ezek a mellettem pörgő szimmetrikus képek hozták létre a zenei ritmust.

Keresztülfutottam a játszótéren, átugrottam a padot, majd még két ugyanilyet, beleugrottam a homokozóba, majd felugrottam egy betonfalra. Hangoosan vettem a levegőt, és megnéztem magamnak a falat. A beton már mállott szét. Szép kerek kövek voltak beleöntve, mintha a folyó mélyéről szedték volna ki őket. Még mindig gyorsan vettem a levegőt, az orromon keresztül pedig magamba szívtam az undorító kénes illatot, melyet utáltam, de most tele akartam vele szívni a tudómet. Már nyitott szájjal vettem a levegőt, hogy megerősödjek ebben az ocsmányságban. A nap már lemenőben volt, a betonrengeteg rései között meleg árnyalatokkal festette meg a falakat. Azok az óriási felületek szinte vászonná változtak át, és befogadták az ég hangulatát. A panelnek nem volt saját akarata, csak a körülötte lévő történéseket tudta visszatükrözni. Ezért, mikor a nap lemenőfélben volt, a falakon megjelentek az izzó sugarak. Gyönyörű szép!

Nagyon sokáig csak magamnak őriztem meg ezt a látványt. Most neked adom: amikor a nap már eltűnt a horizonton, a gyár kéményeiből felszálló lángok olyan magasra csaptak, hogy az egész lakótelepet megvilágították. Még messzebb, a távolban csak egy toronynak, a televízióadó tornyának

a csúcsa villogott, mely csodaszép befejezése volt a dombok körvonalának. Neked is ugyanúgy tetszik, mint nekem? Attól tartok nem tudom ezt neked olyan szépen elmesélni, mint amilyen valójában volt.

A betonkerítés alattam már az utolsó meleget is átadta, ami benne volt. Én pedig csak ültem egyhelyben, egészen addig, amíg megláttam, ahogy a házak ablakaiban felgyűlnak a fények. Ekkor már be kellett vallanom, hogy a fal inkább hűt. Megborzongtam. Egyfajta érdekes tehetetlenséget éreztem, csodálkozást és megcsömörlöttséget. Ezt az egzisztenciális görcsöt rögtön egy energikus *power walk*kal akartam megszüntetni, magamat pedig izotóniás itallal felerősíteni (pont nekünk kellett volna elkezdni importálni, de hagyjuk, hogy megelőzzön a miniszter!), ám mielőtt elindultam volna, még kihúztam a zsebemből a fekete filcet, és ráírtam a falra: PICSA.

Majka (Verának)

A régi moncsicsit belemártottam a szappanos kiskádba, a szórét kikéféltém körömkefével, majd kiakasztottam a kötélre száradni, ahol a muskátlikra csöpögte ki magát. Másnap reggelre friss, élénk színe volt, a füle is megemelkedett. Már csak be kellett csomagolni a mikrotén zacskóba, beforrasztani a kályha fölött, és rátűzni a kézzel festett címkét. Az apám a vasárnap délutánt azzal töltötte, hogy átrajzolja a cédulát, melyet a különleges dolgokat tartalmazó, kincses dobozomban őriztem. Ahogy ráírta MADE IN CHINA, a moncsicsi már kész is volt – akár az új!

Lefutottam az alattunk lévő emeletre, becsengettem a szomszéd lányhoz, hogy megmutassam, én is újat kaptam. Meg szerette volna nézni a moncsicsimet, de nem engedtem ki a kezemből. Figyelmeztettem a MADE IN CHINA címkére. Megragadta, és meggyűrögette a műanyag tasakot a kezében.

– Kiflis zacskó – mondta.

Lefutottunk a földszintre, és kicseréltük az újonnan hamisított moncsicsit egy igazi Ultra Hair Barbie-ra. Utána pedig ott álltunk az szomszéd lány szobájának szekrénye előtt, és bámultunk felfelé, mivel a legfelső polcra volt feltéve a Barbie, még mindig dobozba csomagolva. Haza kellett mennem, így a szomszéd lány egyedül maradt, kivette a babát a dobozból, és addig fésülte a szőke haját, amíg el nem jött a fogmosás ideje.

Ültem az ágyon, néztem a rózsaszín koraesti fényben úszó lakótelepet, a panelek falán felvillanó sugarakat, és tudatosult bennem az érzés, hogy ebből a cseréből én jöttem ki a legrosszabbul. Emlékszem a kaszálogép hangjára, mely néha koraesténként vonított az udvaron, úgy, mintha valami lassan és egyenletesen véget érne. A fénycsóvák lassan húzódtak lefelé a falakról, míg végül semmi nem maradt belőlük, csak a nevenincs érzések, melyek összekeveredtek, néha pedig helyet is cseréltek. Ott nyikorgott az aszfaltba öntött hinta, csörögtek a kosarak, és a játszótér közepén, a tócsában, melyből a víz sohasem tudott elfolyni, megjelent a hold.

Anyám megsimogatta a fejemet, és azt mondta:

– Ne irigykedj!

Azért jött, hogy meséljen nekem az Álomtündéréről. Minden este ezt a történetet akartam hallani, semmi más nem érdekelt. Tudod, mit csinál az Álomtündér? Álomukban elviszi a gyerekeket abba a birodalomba, ahol minden vágyukat teljesíti. Itt a gyerekek az elefánt ormányán hintázhatnak, és így szedhetik a fákról a cukorkákat. Itt mindenkinek jut mindenkiből. Egész éjjel ott lehetnek, míg végül az Álomtündérnek vissza kell vinnie őket az ágyukba.

Vera (A mesternek)

Az első este, miután elszállásoltak bennünket, sírtam. Nem voltam szomorú, és nem is féltem. Először még nevettem is ezen, kinevettem a helyzetet. A házini megmutogatott nekünk mindent – hol van az üzlet, hol van az ágy-nemű, mit kell tenni, ha nem lehet lehúzni a vécét –, majd becsapta az ajtót, én pedig majdnem minden lépését hallottam, ahogy elhaladt a folyosón, és hívta a liftet. Fokozatosan bekapcsolták a felettünk lévő emeleteken a tévéket. Henryk próbálta beállítani a programokat, mozgatta az antennát, hogy legalább Bécset megtalálja, tovább nyugat felé ugyanis már nem volt vétel.

Körbe-körbe nyitogattam ki a szekrényajtókat, húzogattam ki a fiókokat, a komódot, de nem tudtam rávenni magam arra, hogy kipakoljak. Ugyanis nem tudtam összekapcsolni a cuccainkat ezekkel a bútorokkal, ezzel a lakással, ezzel az országgal. Elhúztam a függönyt, azt a nagydarab anyagot, ami tele volt elvont ábrákkal, és rákönyököltem az ablakpárkányra, ahol a porban ottmaradt a kezem nyoma. A szemközti házak ablakaiban árnyalakok mozogtak, és az otthonosságot, nyugalmat, biztonságot tükrözték. Ráleheltem az

ablakra egy foltot, melyben megjelentek az utcai lámpák fényei. Azt mondtam Henryknek, majd holnap kipakolok. Ő átkarolt, és ezt mondta:

– Örülök, hogy itt vagy velem.

Hirtelen kiszáradt a szám, és forróság öntötte el a nyelvem. Ezzel az egész kalandunkat elrontotta: egyfajta misszióra változtatta, melyet ki kell bírni.

Az ágyneműnek valami nagyon alapillata volt csak, ráadásul hideg is volt, meg kemény. A huzatokat masnival kellett megkötni, ami tetszett, és jól elszórakoztam a kötögetésükkel. Amikor eloltottuk a lámpát, Henryk megkérdezte:

– Mi ez?

– Hol?

Valami bogárra számítottam, vagy valamire összegubózva a sarokban.

Hát az a fény. Mi lehet az?

A szobánkban villogtak a fények, és a plafonon érdekes árnyképek rajzolódtak ki a függöny részleteiből és az őserdei nagyságúra megnyúlt anyónyelvekből. Odamentünk az ablakhoz, én szatén hálóingben, ő pedig elegáns kétrészes pizsamában –, magasak voltunk, vékonyak, illatosak és képzettek, fantasztikus páros voltunk –, néztük a szemközti épületen villogó neont. A felirat erős kék fényvel világított, csak középen hiányzott egy betű. A házinénitől másnap új huzatot kértem. Mikor megjött, rámutattam a neonra, és megkérdeztem:

– Mi az?

– Most szálloda, előtte pedig áruház volt. Fogalmam sincs, mi lesz ott egy hét múlva.

– Mit jelent az a felirat?

– Freiheit – fordult oda Henrykhez, majd picit beszélgettek németül. Én pedig csak mutogattam tovább a dolgokra, mondtam a magamét, a néni is, néha meg is értettük egymást. Mikor elfogyott a türelme, szinte már ordított, mintha rosszul hallanék.

– Freedom – mondta nekem Henryk.

– Fridom – ismételte meg a házinéni, és bólogatott mellé. Az új szót furcsán köpte ki a gyulladt ínű első fogai között. Illett a keresztrejtvényébe. Ezt egyszer Henryk mesélte a paplan alatt. Mindig, mikor eloltottuk a lámpát, akkor mondta el, hogy valójában mit is gondol ezekről az emberekről. Így aztán mindig késő estig neveltünk a történeteink.

A másik adag huzaton már gombok voltak, ezek nem csúsztak le a paplanról. Az első éjjel ugyanis borzasztó hidegre ébredtem. Csak a csupasz paplan volt rajtam, ami sokkal nehezebb volt, mint amilyen takarókhhoz szokva voltam. A szoba tele volt a neon villogó hideg kék fényével. Henryk az ágy másik végében volt összegömbölyödve. Egy pillanatra úgy éreztem, hogy nem akarnak minket itt befogadni, de elég volt visszahúzni a huzatot, odabújni a hátához, és újra meleg lett. Nem volt miért sírni, jó helyen voltunk. Sok munka várt ránk. A villódzó fényekben apám szavaira gondoltam, a bostoni

ír kocsimában, az esküvőnk után. Egyszeriben nagyon erősekké váltak ezek a szavak, és az ismételtetésük segített megnyugodni, és elaludni: *szabadságmenet, szabadságmenet.*

A mester (Verának)

Amikor elhagytam az országot, narancsot csomagoltam magamnak az útra. Nem tudom miért, talán azért, hogy külföldön ne higgyék azt, nálunk nincsenek citrusfélék. A tanszékvezető leültetett magával szemben, és megmutatott nekem egy mandarint. Azt mondta, ez egy kis narancs. Elkezdte előttem megpucolni, és nyitott tenyerén odanyújtotta a felét, miután megszagoltatta velem. Állítólag édesebb, és könnyebb szészedni gerezdekre, fűzte még hozzá. Egyszerűen sokkal jobb. Megengedtem magamnak, hogy hangosan gondolkodjak arról, hogy miért kell ilyen nagyszerű újítás mellett még narancsot is termesztetni, át kellene ezt engedni a kubaiaknak, de rögtön fel is nevettem, hogy egyértelműen a tudomására hozzam, ez csak vicc volt, rosszindulat nélkül. A tanszékvezető felajánlotta, hogy vezessem én a bevezető rajzkurstust.

A festők gyakran dolgoznak gyümölcsökkel. Rápakolják az asztalra, miközben az arányos elrendezésükön gondolkodnak. Összevissza gyűrik a fehér terítőt, hogy még bonyolultabbá tegyék a gondolatmenetüket, mivel a narancsok csak úgy simán a fehér terítőn zavaróan hatnak. Egy szatyor narancs letakarva fehér terítővel már egy kiáltást vagy egy lövést is jelképezhet. Ami túl nyers, egyenes. Elég csak a fegyver árnyéka, jelzés értékűen. Ezért gyűrik össze a terítőt.

Képzeld el, a tanszékvezető megkínált pár gerezddel, és megkért, hogy kóstoljam meg. Megdicsértem, mert így neveltek. Mert minket így neveltek. Régebben mindig elmenekültünk. Olyan szegénylősek voltunk, hogy elfutottunk a szomszédok elől a lifttel. Egyszer az öreglány is elment előttem, mert azt hitte, hogy a mellettünk lakó szomszéd az, aki gyakran jár sétáltatni a kutyáját. A táskát húztam magam mögött az üzletből – kaptak narancsot –, ő pedig azt gondolta, hogy a kutya szuszog így, és az orrom előtt szökött el a lifttel. A negyedikken laktunk, és ha valaki felettünk lehúzta a vécét, hallottuk, ha valaki sütött, az illatok felkúsztak a szellőzőn, megéreztek, viszont ezekben a panelekben úgy őrizték meg egymás magánszféráját, hogy megszöktünk egymás elől a lifttel. Utána eljött a forradalom, sokminden megváltozott, de a menekülés megmaradt.

Az első könyvek, amiket November után lefordítottak, és bestsellerek lettek, az asszertivitásról szóló kézikönyvek voltak és Murphy törvényei. Ezeknek a könyveknek kellett megtanítaniuk bennünket arra, hogyan éljünk az új rendszerben. Elhozták nekünk a használt számítógépeket, a ruhákat, amiket nem tudtak eladni, és beszervezték népünket a piramis játékokba. Így foglalta össze az asszonykám. Csak egy évvel az események előtt emigráltunk Németországba – úgy döntöttünk, hogy eseményeknek fogjuk hívni, hogy



össze ne vesszünk a helyes kifejezésen. Én az egyetemen kaptam állást, rajzot és festészetet tanítottam. Az asszonykám pedig otthonmaradhatott volna, és elkezdhetett volna a női magazinok alapján főzni, varrni a Burdából, de ő ki akart lépni a világba, abba a világba, melyet egyáltalán nem ismert, nem bízott benne, nem szerette, mégis mindenképp dolgozni akart. A hirdetések révén számos rossz helyre is eljutott, ami csak megerősítette őt abban, amit a Nyugatról gondolt.

– Együtt fog tudni velünk dolgozni? – kérdezte meg tőle a piramis felső nyegdébe tartozó fickó. Először Amway volt, majd pedig a Herbalife.

– Csak azt mondja meg, hogy igen, vagy nem. Ez önnek való munka lenne? Látja magát pár év múlva a hálózatunk sikeres viszonteladójaként?

Az asszonykám ekkor el kezdett pislogni, így mesélte nekem este a konyhában, hogy megrebegtette a szempilláját, és keresztbe tette a lábát. Rossz testbeszéd. Majd pedig hozzátette:

– El fogok gondolkozni rajta.

A fickónak az ultrahosszú nyakkendőben több sem kellett. Kinyújtotta a kezét, szorosan összeszorította az ujjait, készen egy szoros kézfogásra, miközben magabiztosan elindult feléje:

– Viszontlátásra, el kell hogy búcsúzzunk öntől! – jelentette ki kurtán, de velősen.

Ez egy monstre folyamat volt, a körben álló összes nő – a kölcsönösséget és együttműködést szimbolizálva – a kérdésre azt válaszolta: IGEN, és vagy a csípőjére tette a kezét, vagy pedig elégedetten a tenyerébe csapott.

Így az asszonykámól az új országban, melyben emigránsoknak tekintettek bennünket, nem lett tisztítószer-kereskedő, és elvesztett egy újabb lehetőséget, hogy valakinek az alkalmazottja legyen. Ezen sokat törte a fejét, és ez látszott is rajta, nem tudta elrejtteni. A feltűnő nyakkendő-s fickó szándékosan választotta ki – a csapat gyenge láncszemét. Már az első találkozás után tudta, hogy azt a falnak támaszkodó, idegesen pislogó, szép fiatal nőt a sikerelenség aurája lengi körül.

Ő ezt ezzel a történettel magyarázta: akkor fészkelte magát bele a félelem, amikor egyszer nekirepült szánkóval egy fának. Kitérte két szemfogát, a fa ága pedig egy hajszálnyira volt a szemétől. Ez az ütközés olyan közel hozta a lét végességéhez, hogy otthagytott magából valamit a másik oldalon. Hiányzott a sapkája. Sírva körözött a ripityára tört szánkó körül, és a fa körüli havat túrta a sapka után kutatva. Nem az életét féltette, hanem attól félt, hogy nagyon le fogják őt szidni az elhagyott sapka miatt, de sajnos soha többet nem találta meg.

– Az a sapka fog várni Odaát – mondta hangosan, de utána elgondolkozott azon, hogy az Odaát a szocialista blokkot és a másvilágot is jelenti. A szeme alatt az ág okozta karcolással festettem le, és sapkát festettem a fejére, pontosan olyat, ahogy ő mesélte. A formájára és a színére is jól emlékezett: a sapkán volt egy kis pompon. Hajszálpontosan, megdöbbenő részletességgel írta le.

Németországban nagyon élénk és hajmeresztő álmai voltak. Volt egy ismétlődő álma, melyben felnyitotta a sírokat és kivette a ruhákat:

– Nézd, milyen sűrű szövésű anyaga van, az anyagok itt sokkal jobb minőségűek – mondta az álmában a barátnője, akitől valamikor a Burdákat kérte kölcsön.

– Elég kimosni, átalakítani, és már lehet is hordani!

Aggodalmaim, és abogy legyőzhetem őket – a fogyasztószer-potenciális terjesztőinek az utolsó előtti találkozásán valószínűleg valami hasonló szörnyűséget mesélhetett el, valamelyik álmát, így a tréner megerősödött abban a meggyőződésében, hogy ezzel a nővel nincs minden rendben.

– Van egy visszatérő álmom. . .

Később főtt brokkolifejjel festettem le. El kellett érte mennem a rendőrsre: a képzésről hazafelé minden telefonfülke kagylóját leszakította.

– Nem kaptam meg azt a munkát – közölte.

A rendőrszociológus tudni akarta, miről beszél, ugyanis nem volt hajlandó megszólalni. Azt mondtam neki, hogy a feleségem mostanában gyakran álmodja azt, hogy a feje helyett egy főtt brokkoli van, ami az elvesztett gyermekori sapkája emlékezteti. Bízott benne, hogy ez segít abban, hogy büntetés nélkül hagyhassuk el a rendőrséget. A nyugatiak mély tisztelettel viselkedtek a szláv lélek iránt, mivel nem értették, féltek tőle.

Nálunk akkor még híre sem volt a brokkolinak. Amikor az asszonykám először megfőzte, és a tűzhelynek támaszkodva megkóstolta, azt mondta, ez csak egy zöld karfiol.

– Senki nem veszkezik veled, nem kell ezt ilyen csalódottan mondanod – mondtam neki erre. Ő meg csak folytatta:

– De ez a zöld karfiol drágább, és még az íze is rosszabb.

A rendőrszociológus csak annyit mondott, amit a kereskedő cég képzésének a trénerre is: nincs minden rendben veled.

Na látod, én elvettem a mandarint, megettem, és a tanszékvezető már az első szemeszterben megengedte, hogy rajzot tanítsak. Rárákram a citromokat, narancsokat és mandarinokat az összegyűrt fehér terítőre, és azt mondtam nekik, úgy rajzolják le a gyümölcsöket, hogy rögtön rájöjjenek, melyik ízlik nekik a legjobban.

– Nem formákat rajzolunk, hanem a tartalomhoz fűződő viszonyunkat.

Pont ez volt, amit elvártak tőlem.

– Ilyen nézetei legyenek egy keleti blokkból érkező festőnek – mondta az asszonykám spárgát rágcsálva, melyet a gasztronómia legnagyobb átverésének nevezett. Ezt a növényt nem lehetett semmihez sem hasonlítani, egyszerűre volt fehér és zöld is. A vizeletnek nagyon furcsa szaga lett tőle. Azt mondtam az asszonykámnak, hogy biztos így jön ki belőlünk minden, ami régi. Ez az esély arra, hogy az új országban, új testtel kezdjünk új életet. Kész voltam arra, hogy megszeressem a brokkolit és a spárgát is, élvezzem az ízeit.

Eloltotta a lámpát az ágy fölött, és ahhoz hasonlította a szavaimat, amit a női magazinban olvasott a tavaszi tisztítókuráról. A sötétben kitapogattam a heget a szeme alatt, mely ott marad a szánkós balesete óta. Otthon mindenki észrevette ezt a kis sebhelyet, de az új országban senki. Rákérdeztem azokra a leszaggatott telefonkagylókra, de nem kaptam választ.

Henryk (Verának)

Ezt hallgasd! A sorok közé beírtam a fordítást, úgy, ahogy az angoltanárom diktálta. A bárnál találkoztam vele, ott ült, és ahogy minden nap, olvasta az újságot. Észrevettem, nem lehetett volna átsiklani felette: megtermett fekete fickó volt.

Mickkel arról az országról beszélgettünk, melyben élünk, és próbáljuk átfélni: azokról a gyerekekről beszélt, akik az MTV klippein és a Beverly Hills 90210 sorozaton nőnek fel. A saját jövőjüket látják ebben. Majd a szüleiéről is beszélgettünk, akik összekeverik a vállalkozást az utcai közelharccal.

– Nincs semmilyen állampolgári öntudatuk! – miközben ezt mondta, az újsággal verte a bárpultot. Én pedig állítottam, hogy elvesztették a bizalmat és az összetartozás fogalmát, az erkölcsük a vendéglátással kezdődik, és a lefizetéssel végződik.

– Csehszlovákia nem tudja elkerülni a pornót, főleg, ha a vállalkozás kereskedelmi oldala a kultúrát is behálózza – olvasta fel nekem Mick egy régebbi újságból. Megkérdezte, hogy én mit gondolok erről. Azt mondtam, hogy ez igaz, csak meglepett, hogy ezt így leírták. Ez a hang eléggé szokatlan volt. Végülis mintha az újságok nem tudták volna, hogy szólítsák meg a demokratizált polgárokat. Egyszer bizonytalan és kísérletező hangon szólaltak meg, máskor pedig uralkodó és elavult hangot ütöttek meg.

Megkérdeztem, hogy mit javasol a cikk szerzője. Mick felnevetett: állítólag azt állítja, hogy meg kell nézni, hogy hogyan birkózott meg a helyzettel az USA. Ezt jóváhagytam, miért is ne mérítsünk ösztönzést a jó jogi esetekből. Mick azonban elkezdett integetni az újsággal a pincér felé, közben pedig magyarázta, hogy itt nem a jó példákban merített ösztönzésről van szó, hanem paradox módon egyfajta kapitalista fatalizmusról. A történelem általi behatároltság, ahogy azt ismerjük Marx Tőkéjéből is, a fejlődés csúcán azonban nem a kommunizmus áll. Azt mondta, hogy az ilyen gondolkodás intenzív beletörődést jelent a piac abszolút uralmába, amibe sehogy nem lehet beavatkozni, az emberek akarata mellékes. Az emberek talán nem is tudják, milyen sok munka vár rájuk a demokráciával, és ennek a munkának sohasem lesz vége. A lapok eddig valamiféle kapitalista Isten malmairól beszélnek, így véve ki a hatalmat az emberek kezéből, és átadva azt új elitnek.

Azt mondtam neki, hogy nem értem. Mick lelkesedése már kezdett nem tetszeni. Sőt még az is az eszembe jutott, hogy Mick marxista, aki azért jött, hogy tanúja legyen a létező szocializmus széthullásának. Képzeld el ezt a helyzetet: fiatal, fekete marxista, egy a *liberal arts colleges*-ből eltanácsolt növendék az Egyesült Államok keleti partjáról, aki valószínűleg azt képzei, hogy visszafordíthatja a dolgok menetét. Egy Tőkét olvasó Don Quijote.

Meglehet, itt nincsenek ellenségeink: amíg mi azon igyekszünk, hogy megvalósítsuk a demokrácia felé vezető civilizált átmenetet, működő intézményekkel és polgári társadalommal, addig egypár eltévedt hippi utakat

szervez az osztálynélküli társadalmakba. Amíg a mormonokat a ruhájuk alapján, az Elder Joshua hátizsákjuk alapján ismered fel, addig ez a piros lelkű társaság emberi alakot ölt magára, és hirdeti a saját hitét.

Mindkét csoport tagjai buzgó ellenfelei az Aranyborjúnak, de a mormonok legalább józanok közben. Amikor a *kapitalista Isten malmai* kifejezést használta, világossá vált számomra a kapcsolat az ajtónál csengető – *megengedik, hogy ismertessük a Bibliát?* misszionáriusok és ezek között a vándorforradalmárok között. Nézz ide! Ezt a cikket Mick nyomta a kezembe. Ehhez le kell ülnöd, tényleg ül le. Szét is osztotta az osztályban a fénymásolatokat a diákoknak, és a véleményüket kérdezte. Mit akarhatott vajon hallani? A srácok filmet, mozit, popcornt és újságokat akartak. Ezt is mondták neki. Egy óra múlva pedig erre inni akartak a kocsmában. Olvasd, valami új filmes folyóiratról lehet szó, amit a mozikban fognak osztogatni, itt legalábbis ezt írják.

Az Interama a fennállása alatti egy év alatt olyan filmeket forgalmazott, melyek nálunk a filmes piac 41,7%-át teszik ki. Igaz, ezt szórakoztató, kommersz, többnyire alacsony művészeti szinten mozgó filmekkel érte el, viszont ez logikus következménye a kultúra piaci mechanizmusának.

Ennél a résznél rám nézett, hogy észrevettem-e, ahogy a hanglejtésével aláhúzza a piaci mechanizmus szókapcsolatot, az ujjával pedig rábökött az előző cikkre a pornó szükségességéről. Majd folytatta:

A jövőben az Interama azzal szeretne javítani a megítélésén, hogy filmklubok részére nem annyira kommersz filmeket is megvásárol. Egyszer egy évben művészfilmet is szeretne terjeszteni kereskedelmi hálózatában, annak ellenére, hogy ez anyagi veszteség vállalásával jár.

Mick a mondat végén felhorkant, hogy számomra is világossá tegye véleményét a cikkről, és hogy én is ezt gondoljam. Állítólag a stílus, ez a stílus irritálja. Elvárják az alacsony kultúra teljes elfogadását, mivel elkötelezték magukat a kapitalizmus egyetlen nagy projektje mellett – hasznot termelni – és ennek mindent alá kell rendelniük. Mintha még mindig a Párt nevében írják a lapokat.

– Amennyiben a művészi élmény valóban anyagi veszteséggel jár, akkor közösen le kell róla mondanunk – pufogott. Erre én azt mondtam neki, hogy a miniszterelnökségen hasonlóképpen magyarázom az embereknek a különböző gazdasági mechanizmusokat, lépéseket, melyeket meg kell tenni, és az ezzel járó áldozatokat.

Mick ebben a pillanatban a *kapitalizmus építőjének* nevezett, és amíg intett a pincérnek, én jeleztem, hogy már nem kérem a második korsó sörömet. Azon gondolkodtam, hogy lehet Mick ebben az új országban depressziós. Lehet, hogy így mutatkozik meg a mániákus korszaka. Ezért javasoltam, hogy csatlakozzon hozzám, és fusson velem a lakótelepek közötti futópályán:



MARTIN PIACÉK: THE WORK TO BE DONE, 2014

– Az építészetbe van beépítve a jelentés, mindent meg fogsz érteni!

A kibékülés kedvéért hozzátettem azt is, hiszek abban, hogy te is még mindig úgy érzed, mi csak egy nagyobb terv részei vagyunk. Tapasztalatokkal rendelkezünk a jól működő rendszerről, amiről a gyakorlatban is kiderült, hogy erkölcsileg helytállóbb. Viszont csak munkával, nem misszióval, sem feladatokkal, hanem csak a munkánkkal tudunk segíteni egy olyan környezet kialakításában, melyben lesz kereslet és kínálat. Az ő angol tanítása is ennek a viszonylag egyszerű elvnek a része. Hiszek abban, hogy egy jól működő piac erkölcsös hely.

Már kötöttem is be a futócipőmet, hogy elinduljak a szokásos futókörömré. Elég egy napot kihagyni, és az izmok máris megérik. Néhány edzés nélküli hét után a test összeesik, az ember magába fordul, és jönnek a kétségek, a komplikált gondolatok, míg végül az államot kell segítségül hívni. A nem edzett test ugyanis baloldali lustaságot vagy búskomorságot produkál. Állítom, hogy az értékítélet alapja a rossz fizikai kondícióban és a megtört egészségben keresendő.

Nekitámaszkodtam az ajtónak, készen az esti futásra. Így az ajtónak támaszkodva folytattam az eszmefuttatásomat. Bevallom, az utóbbi időben ingerlékeny voltam, és szinte soha nem érdekelt a véleményed. Azt mondtad, szeretsz engem megfigyelni, miközben gondolkodom. Utána hozzátetted, hogy ezáltal te magad válsz azzá az eszközzé, melynek segítségével rendszerem a gondolataimat. Rajtad keresztül visszatérnek hozzám, kiegészülve az egyetértéssel, a kritikával, a megjegyzésekkel és a példákkal. Megöleltelek, és hozzátetted, hogy nagy előnyét látom a barátságban a házasságban is: jótékony hatással van a gondolatok ökonómiájára.

Vera (A mesternek)

Bevallom Önnek, nem bírtam ki, hogy ne dolgozzak! Pozsonyban nem tudtam mit csinálni, épp ezért nem lehetett nem dolgozni! Amikor bementem a központba, szórakozási lehetőségeket keresve, rövid időn belül haza is jöttem: egyáltalán nem feltöltődve, hanem tele ötletekkel, min lehetne javítani. Henryknek meséltem az éttermekről a förtelmes abroszokkal, és a lángost áruló bódékról – ennek a zsíros csemegének én is rögtön megadtam magam! Fantasztikus!

Egyáltalán nem éreztem magam vétkesnek, ahogy zsíros ujjakkal, fehér vagy piros foltoktól maszatosan, kezemben a lángossal sétálgattam az utcákon, kerülgettem a kátyúkat és a kiásott lyukakat. Ebben a városban kibújhattam az egészséges táplálkozás terhe alól. Az egész városban biztonságban voltam. Sehol nem fenyegetett az egészséges táplálkozás. Itt minden hiányzott – a pedikűrre és a manikűrre túl sokáig kellett várni, és a lakkválaszték is szűkös volt, nem beszélve a sportolási lehetőségekről, az orvosi szolgáltatások teljes hiányáról – az emberek már sejtették, hogy mi mindenük lehetne, de még nem tudták mindezt a saját utcájukban elképzelni. Egyszerre a lakások belsejére összpontosítottak, konkrétan a hűtőre.

Minden este valami másba szerettem volna belevágni: volt, hogy francia éttermet vagy gyorséttermet akartam nyitni, haute couture-rel vagy farmerrel kereskedni, és volt, hogy orvosi kozmetikát vagy tetováló szalont támadt kedvem üzemeltetni. Henryk azt mondta, itt nincs meg a szolgáltatói hálózat, így visszatértem az alapokhoz: főzni, befőzni fogok, kiszállítani, varrni, aerobik órákat tartani. Ő azonban azt állította, hogy még ezek mögött a műveletek mögött is finomabb rendszerek húzódnak meg: a bizalom, az elszántság, valamiféle ügyfélközpontúság, ami pontosan azzal függ össze, ahogy az emberek viselkednek, ami után vágyakoznak, hogyan érzékelik a másikat, hogyan képzelik el a jövőt. Henryk a térdére tette az antikváriumban szerzett nehéz könyvcsomagot, és mielőtt belefeledkezett volna a német filozófiai szövegbe, ezt mondta:

– Először az embereket, vagyis a polgárokat kellene legyártanod!

Felköhögött – abban az időben valami megfázás kerülgette, de még a hideg esték ellenére sem hagyott fel a futással.

A sarokba állította a fülest, azt a fotelt a magas fejtámlával és az óriási kartámlákkal, amit maguk vonszoltak ki az utcára a szemetesek mellé. Henryk épp műanyagzsákban vitte le a szemetet – észrevette, hogy a szomszédok csordultig tele edényeket hordanak le, ami szerinte környezettudatos, de nagyon nem praktikus megoldás, mivel ez arra kényszerítené, hogy visszamenjen az üres edénnyel a lakásba, míg a műanyagzsáknak köszönhetően már vígan kocoghat a lakótelepek között az esti futása során. A szemetesek mellett észrevette a cserepeket is: az emberek itt szabadultak meg az

anyósnyelveiktől, amiket már hosszú ideje nem öntöztek, ez jól látható volt a növényeken.

Pont akkor szólította meg önt, amikor a fotelt cipelte kifelé. Mindene festékes volt: csak szürke festékkel volt tele, de annak minden árnyalatával. Henryk pontosan így írta le önt:

– Találkoztam egy fickóval, aki lakótelepeket és galambokat fest. Azt mondta, hogy az elmúlt világot örökíti meg, és állítólag ez nagyon jó gyakorlat a szürke színpaletta kialakításához is. A panel apokalipszist várja, és azt jóslja, hogy tíz éven belül el fog tűnni a szívrávnánszínek alatt.

Henryk akkor felvetette önnek, hogy érdemes lenne megfontolni a színek forgalmazását, majd pedig nekem ezt mondta:

– A színek egyenesen a lélekre hatnak! Így egyszerre tudnánk az érzelmeiken keresztül az embereket is megváltoztatni.

Felfelé a lépcsőkön, miközben a fotel bele volt akasztva a bútorszállító hevederbe, Henryk a mágikus fénymoziról mesélt önnek, igaz? Valahogy így nevezte el. Egy este elvitte az angoltanárt is, a legjobb barátját, hogy megmutassa neki ezt a látványt. Leültek az obszcenitásokkal telefirkált betonfalra, és várták a naplementét. Amikor a szürkület sötétbe váltott, felgyúltak a járdák és az utak melletti lámpák. Nem működött mindegyik. Valaki levette az öntöttvas burát és megmókolta az áramot. Eléggé nagy lett így a sötétség, ezáltal viszont hangsúlyosabbak lettek a fényfelvillanások.

A villogást egy a várostól nem olyan messze álló gyár okozta, de a betonfalról nem lehetett látni az épületet, csak a fényeit. A kémények felett égett a tűz. Főleg akkor csaptak magasra a lángok, ha fúj a szél. Rádásul volt, hogy néha az éj közepén lövésre ébredtünk, óriási csattanásra, mintha fegyverből jött volna. Tudja, én New Yorkban nőtem fel, bár a várost nem érte el a háború, de sohasem maradtak abba a lövöldözések. Viszont tudtam azt is, hogy Pozsonyban bátran lehetett hosszú esti sétákat tenni a gyéren megvilágított utcákon. „It's incredibly safe!” – írtam a szüleimnek küldött, a várat ábrázoló csúnya képeslapra.

Egyszer, a Hudson folyó partján állt egy cukorgyár, aminek a sárga logóját jól láttam a lakásunk ablakából: Domino Sugar –, de amióta csak emlékszem, be volt zárva és üresen állt. Tényleg, sohasem láttam még ilyen közről működő gyárat, és Henryk sem. Az éjjeli lövést másnap kereste az újságokban, körbekérdezte az embereket a minisztériumban, mert sehogysem tudta összekapcsolni azt a hangot a villódzó fényekkel. Tudja, állítólag valamilyen laza szelep az oka ennek a lövésszerű hangnak, amit az elégetett oxigén kicsapódása követ. A kémények feletti tüzet az óriási erejű villogás okozta, melyet Henryk a betonfalról csodált.

– A panelek olyanok, mint egy kifeszített vászon – mondta önnek, amikor közösen letették a fotelt a lakásunkban.

Henryk odatolta a fotelt a sarokba a radiátorhoz, beleült, és azóta ott tölti az estéket az antikváriumból szerzett könyvkötegekkel. Azt mondta, meg akarja ismerni az itteni emberek működésének a kulcsát, megérteni a különbségeket, lecsökkenteni azt egy közös nevezőre, és ott, arra a helyre elkezdeni hatni.

– Ott – állította –, ott van a ránk váró igazi munka.

Én felajánlottam, hogy addig kifestek pasztellszínekkel, és kidobom a csepeket az anyósnyelvekkel. Ön azt tanácsolta, hogy meg kell szabadulnunk azoktól a virágoktól, elcsodálkozott, hogy még mindig tele van velük az ablakunk.

Azt mondta:

– A növények is a régi rendszer jelképei.

A mester (Verának)

Az egyik leszakított telefonkagylót az én asszonykám a konyhaasztal fiókjába tette. Ki tudja, miért pont oda, a sodrófa, az olló és a törőrongyok közé. Úgy szerettem volna, ha új recepteket próbált volna ki, hiszen az üzletekben mindent meg lehetett találni, de ő inkább abba a negyedbe ment, ahol a nyáron forgott a hús, vagy curry illat szállt a levegőben, és mindenféle furcsa alakú zöldséget cipelt haza.

– Ezt rajzold le! – mondta, és kitett az abroszra egy csomag valamiféle kaktuszra hasonló levelet.

– Csak akkor, ha utána te megfőzöd!

A növényeket bevittem a rajzórámra, és kértem a diákokat, hogy kicsit küzdjenek meg ezzel a tárggyal, amiről semmit nem tudnak. Nem sejtik az összefüggéseket: milyen az íze, a felhasználási módja, nem tudják, hogy

ízlene-e nekik, vagy sem. A saját tudatlanságukat kellett lerajzolniuk, a nemlétező viszonyrendszert. Ha az osztályban volt olyan, aki már evett ilyen gumókat, óriási banánokat, külön megkértem, hogy ne mondjon semmit. Azt akartuk kideríteni, hogy lesz-e különbség a rajzok között, ha van kapcsolatuk a tárggyal, és ha nincs.

– Viszonyulhatunk a tárgyakhoz, de birtokolni nem tudjuk őket! – az asszonykám minden nap zsörtölődött afelett, hogy milyenek az emberek abban az országban, mely befogadott bennünket. Sehogysem akart beolvadni, ami azt jelenti, hogy nem akarta megérteni, megkedvelni a dolgokat: télen magas szőrmesapkát hordott, nyáron pedig a feje köré csavarta a copfját. Szándékosan úgy tett, mintha orosz lenne. Az utcán összeszorított fogakkal közlekedett, és az üzletek kirakatában megigazította a frizuráját, majd gyorsan sétált tovább. Mindig mérgesen jött vissza.

– Valójában mi voltunk azok, akik felfedeztük a kendőket! – hallott egy nőt egy dizájn boltban.

– Hogy lehet jogot formálni egy hosszúkás anyagdarabra? Hogy lehet valaki ilyen arcátlan, hogy ezt kijelentse? Hogy lehet valaki olyan buta, hogy ezt a kijelentést el is fogadja? – bosszankodott. Azt javasoltam tehát a diákoknak, hogy fessenek valami olyat, amit birtokolnak, és valami olyat, amit nem, és fejezzék ki ezt egy képen. Utána pedig közösen kellett különbséget tennünk a lefestett tárgyak között.

Később kérdeztem tőled, hogy milyen színt szeretsz. Ezeket választottuk ki: levendula, barack és testszín. A színek megnevezése azokra a tárgyakra vonatkozott, melyek a legjobban kifejezik ezeket az árnyalatokat. Ott, ahol te testszínt láttál, én a tündőszínt javasoltam. Neked ez lágy szín volt, sima, esetleg kicsit pelyhes. Nekem a meztelen test jutott róla eszembe, mivel a te bőrödöt néztem, és elgondolkoztam azon, hogy hogyan folytatódik az az árnyalat, mely csak részben jelentkezett a kezeden, arcodon és a lábodon. Hogyan folytatódik a szőrösebb részekig, a hajlatokig, nyílásokig. Volt összefüggés e között a szín között és közted. Tudni akartam, hogy milyen.

Az asszonykám egyszer csak felemelte az ujját, és felkiáltott:

– Ez tőlünk van – mutatott rá valami idegenre. Elég volt csak egy pillanat, hogy megfigyeljen valakit. Ez visszafelé is érvényes volt – amikor láttalak téged a férjeddal a kapu felé sétálni a járdán, azt mondtam magamban:

– Ezek nem tőlünk vannak.

Úgyhogy azt akartam, hogy a diákok rajzoljanak le egy külföldit. Egy külföldit, és valakit közülünk. Álljanak egymás mellett egy megállóban, ugyanarra a buszra várva.

Az én asszonykám többet nem hagyta el Németországot. Azt mondta, már nincs hova visszamenni. Recepció lett egy hotelben: hívásokat vesz, és egész nap külföldiekkel beszélget. Kedves mosollyal kívánja nekik, hogy érezzék itt otthon magukat. Ezt nagyon komolyan is gondolja.

A csehszlovákiai események után felültem egy buszra, és visszajöttem, hogy azt fessek, amit akarok, és úgy, ahogy akarom. Ugyanis arra készültem, hogy az országban egy ideig vákuum lesz. Amíg lebontják a létező rendszert és felépítik a másikat, egyfajta érdekes súlytalansági állapot keletkezik, ahol minden lehetséges lesz. Ebben az időszakban mégsem tudtam, hogy mit fessek. Maradtam tehát az ablak adta kilátásnál, ami elvezetett a szürke színpalettához és a panel négyzetekhez. Az orosz avantgárd fekete négyzete helyett, ami az abszolútum jelképe, szürke panelt festettem, a változásban való reménykedést, a súlytalanság állapotának szimbólumaként.

Majka (Verának)

Ez a csavar egy régi lámpából való. Ilyen lámpáink voltak a lakótelepen, amíg ki nem cserélték őket. A régieket öntöttvas burák védték. Két félhenger volt összecevarozva, és nagyon könnyen szét lehetett szerelni. Az új lámpák magasabbak voltak, és csak egy rúdból és egy összetörhetetlen golyóból álltak. A járdák és az utak mentére állították őket, és úgy néztek ki, mint az elvirágzott gyermekláncfű. Utána újra felásták a területet – lefektették a tévékabeleket –, ami miatt újabb több órán keresztül kapcsolgathattam a tévét a csatornák között.

Az itteniek ekkortájt fedezték fel az osztrák határ túloldalán a Metrót, a Pandorfot, a ruha- és élelmiszer nagykereskedéseket. Szlovákok, ne lopjatek! Eljött az az idő, aminek észrevétlenül kellett volna átváltoznia a Beverly Hills 90210 sorozat világára. Képzeld el, ahogy nézzük az azúrkék Bounty lagúnát, és a betétre csöpögő kék folyadékot a reklámokban, és valamiféle összefüggést vélünk felfedezni a kettő között: az új világ képei voltak ezek

a számunkra. Nem kellett sok időnek eltelnie ahhoz, hogy a képernyő teljesen felszívódjon, mi pedig végre egyenrangúakká váljunk a színészekkel, egyik a fákról az érdekes, mű ízü cukorkákat, és a magasba szálljunk a szárnyas betéteken.

– Amint az első fast food megnyílik a városban, én akkor rögtön elmegyek innen – mondta Mick. Később lett belőlük vagy öt, de ő még ezelőtt elment. Nézd, ez az utolsó cikk, amit lefényképeztem osztagot. Az amerikaiakat lényegében senki sem érdekli. Elolvasta az első mondatot, és szétnézett az osztályban, mintha azt várta volna, hogy valaki mondjon valamit. Hozzátette, hogy a cikket egy au pair írta, aki az Államokba ment. Rám mutatott, hogy olvassam fel hangosan:

Nem érdekli őket, hogy (az embernek) van-e pénze, hogy ért-e valamihez, vagy nem, vannak-e gondjai. (...) A kelt fánkossal szereztem meg őket magamnak, de aztán minden héten kellett nekik csinálnom. (...) Minden lánynak azt tanácsolom, aki Amerikába akar menni, hogy tanuljon meg fánkot csinálni. Ezzel elnyerheti az amerikaiak szívét, mivel... khm... az amerikai nők nem tudnak főzni. Annak ellenére, hogy mindenkinek tele van a szája egészséges ételekkel, többnyire konzerveket esznek. (...) A fiatal amerikaiaknak van egy nagyon érdekes vonásuk – érdektelenség mindennel szemben, ami körülöttük történik. Semmi sem érdekli őket – kivéve a pénzt. De ennek a pénznek minimum dollárnak kell lennie. Tudja, a szabad demokratikus közársaságban, ahol mindenkinek elegendő van, és ahol senki nem korlátoz senkit, a pénz, ja, bocsánat a dollár az egyetlen, amire szüksége van az embernek ahhoz, hogy mindene meglegyen.

Nem emlékszem, hogy mi hangzott el az órán, de állítólag utána Mick nem ment el a kedvenc kocsmájába, és másnap az iskolába sem jött be. Csak harmadnap hívták fel. Nem tudták elérni. Utána a tanulmányról egy nő elment, hogy bekopogjon az ajtaján, de nem találta otthon. Kérdezte a szomszédokat is – látták őt elmenni. Egy idő után jött egy képeslap, amit a nő kirakott a tanulmányin a falújságra. A képen egy istennőt ábrázoló kőszobor volt – óriási mellekkel, virággal a füle mögött.

Henryk (Verának)

„Csehszlovákia nem tudja kikerülni a pornót, főleg, ha a kultúrában is nő a vállalkozások gazdasági szerepe” – állt a képeslapon, két közösülő kőszobor képével egy indiai templom előtt. Aláírás: MICK.

A hippy srác tovább ment keletre, amit nagyon sajnáltam. Itt nem kellett szégyellnem ezt a nem hétköznapi barátságot. Alig volt ismerősünk, annak ellenére, hogy az emberek nagyon tiszteletteljesek és segítőkészek voltak. Bár mikor vendégül láttak volna, és meghívtak volna egy italra.

Mick soha nem hívott meg a lakásába. Vagy a kocsmában találkoztunk, vagy elmentünk együtt futni, tudod milyen volt... valójában, olyan, mint mi. Minden érdekelt; ő inspirált, hogy vegyek könyveket az antikváriumban, és kezdjek el tanulni. Azt mondta, nagyon értékes dolgokat lehet ott venni pár fillérért. Ha nem akarom elolvasni, akkor is eladhatom őket drágábban máshol.

Ezeknél a szavaknál felnevettem:

– Megnyugtattál, hogy gondolsz a nyereségre. Már féltem, hogy marxista vagy.

Azt mondta, így keres egy kis plusz pénzt: a könyveket átviszi Bécsbe, és hoz helyettük lemezeket. Azt mondta, ez egyszerűen bennünk van, mindenben meglátjuk a lehetőséget... Más rendszert nem ismerünk, mindegy, hogy a jobb- vagy a baloldalon vagyunk. Meséltem már neked azt a történetet Zappáról, amit a Mick mondogatott? Frank Zappa Václav Havel meghívására érkezett Csehszlovákiába, a nyugati kereskedelmi, kulturális és turisztikai kapcsolatok felelős nagykövetségébe akarták kinevezni. A zenész felajánlotta az elnöknek, hogy csináljon a várakból és kastélyokból szállodákat, és elmagyarázza, hogyan működnek a hitelkártyák. Ennél a résznél mindig megszakítottam Micket a nevetéssel – szeretek nevetni ennél a résznél, és kérek, légy oly kedves, csatlakozz most hozzám te is.

Folytatom: valaki az Egyesült Államok diplomáciájából reagált Zappa csehszlovákiai ottlétére, volt ekörül egy bizonyos szintű rosszindulat is. Tudod, ezeknek az embereknek a kormányban volt egypár rockerük és hosszú hajú disszidensük, és azt gondolták, hogy az óceán másik oldalán ugyanilyen csapattal lesz dolguk. Az is lehet, a Fehér Házban Woodstockból ülnek emberek, és hirdetik a Szabad Európa frekvenciáján a szabad szerelmet. Szabadság, szabadság, tele van vele a szájuk!

Lehet, hogy pont az ilyen hippy elképzelés miatt taníthattak az iskolában olyan emberek, mint Mick: referencia és fegyelem nélkül, csak úgy. A kalandorok már 1989 telén csapatostul elindultak kelet felé. Majd pedig az olyan emberek is, mint mi, akik kalandnak nevezték a munkakeresést, hogy paszsiót csináljanak a dologból, és ez azzal az érzéssel töltte ez el őket, hogy kirándulnak, szabadságra vagy fesztiválra mennek. Mint Baudelaire: azért utazunk, hogy megismerjük a saját földrajzunkat. Vagy meglehet, hogy inkább magunkból akarunk otthagyni valamit, azért jövünk, hogy a környező világot a saját képünkre formáljuk.

Amikor már itt voltunk, kerestem a kalandokat. Olyan élményeket képzeltem el, amit kalandosnak nevezhetnél. Bécsbe jártunk bevásárolni, vettünk bérletet az Operába és a Filharmóniába, rákaptál a táncos előadásokra, zenekarok koncertjére Bécsben vagy Prágában, kipróbáltad az agyagzó kört az aerobikkal, magadtól elkezdtél főzni és varni tanulni. Megpróbáltál kelt tésztából kalácsot sütni, a receptet szótár segítségével fordítottad le.

Sohasem fogytunk ki az ötletekből, de nagyon könnyen bele tudtunk süpedni az unalomba is. Olyankor ültünk a konyhaablakban, és néztük a házak kivilágított ablakait, és találgattuk, hogy mit csinálhatnak esténként az emberek, mi érdekli őket, mi szórakoztatja őket. Ott ültünk szemben a lecsorbult neonos felirattal, és figyeltük a lakókat.

– Mit csinál a szabadidejében? – mikor feltetted ezt a kérdést, rád néztem, átgondoltam, és megkérdeztem a házinéit németül.

– Ich verstehe nicht – válaszolta. Egyszerűen, ha hazaér, akkor otthon van. Megkértelek, hogy többet már ne kérdezz, de te kitartottál, és oda fordultál hozzám:

– Aber was machst du da? Zuhause, was machst du zuhause?

Mick például az antikváriumokat látogatta, hordta a lemezeket valami music shopba, járt táncolni egy klubba, ahol elektronikus zenét játszottak, és újságot olvasott a kedvenc kocsmájában. Erre kérdezte tőlem:

– Nézd, levette a pólóját, valami lesz! ... Ó, ne, felvette az ingét, a hűtő felé megy. ... Ott van, megint ott van, veszi le az ingét, esküszöm, most történni fog valami, bejött egy másik alak is!!! Na, és most jön... kinyitja a hűtőt... felveszi a pólót. Felveszi a pólót?

Az első nap ezt ornitológiának neveztem el. Te azt állítottad, hogy ez a réseken és nyílásokon keresztüli pszichoanalízis, árnyjáték.

Vera (A mesternek)

Képzeld el, becsöngettem magához! Megnyomtam a szomszéd csengőjét, én, aki sohasem tudtam a szomszédaim nevét, az életük a névtábla nélküli és kémlelővel ellátott ajtók mögött maradt bezárva. Azt mondta, az ön feleségét ez nagyon meglepte: mikor kikerkeztek Németországba, az egész házban mindenütt névtábla nélküli ajtók voltak.

– Hogy fognak megtalálni minket? – kérdezte, míg végül megértette, hogy senki nem fogja önöket keresni. Egy ideig valóban nem voltak látogatóik. Értem, most már értem, hogy ez majdnem el is vette az eszét, az az érzés, hogy senkit sem érdekel.

Rögtön ajtót nyitott, mondtam, én vagyok a fenti szomszéd, Henryk felesége. Angolul beszéltem. Megtanultam lassan, tagoltan beszélni, a mondatokból egyszerű egységeket alkotni.

– A férjem, Henryk. Az a fickó, aki elvitte magától a fotelt.

Azt mondta:

– Come in! – és készített nekem egy teát. A választási lehetőségek kérdését kihagyva – zöldet vagy feketét, szótart vagy filtereset, egy leöntéssel vagy többel, bergamót vagy gyümölcsízest –, ezen izszótárat, hangulatokat és szeszélyeket kihagyva rögtön a tárgyra tértünk:

– Maga sírt... .

Sírtam.

Megmutatta a műtermét. Rákérdeztem a képeken látható nőre – nagyon szép volt, a feje köré tekert befont copffal, mint valami orosz nő. A vásznakon fokozatosan egyre zölddebb lett a feje, míg teljesen meg nem változott.

– Ez brokkoli?

– Igen, brokkoli. Zöld karfiol – erősítette meg egy mosoly kíséretében. Szomorú mosoly volt ez? Igen, szomorú.

A tea elindította a beszélgetést. A filtert négyszer leöntötte, de még mindig volt a víznek színe és íze, ez nekem nagyon tetszett. Nevettem. Ön róla mesélt, én pedig magamról. Hosszan, összefüggően, megszakítás nélkül. Így csak a művészfilmek szereplői szoktak.

– Itt veszteséges filmeknek hívják őket – jegyezte meg.
– Ja, és még a pszichoanalitikusnál is – köszönet illeti ezt az intézményt, ami támogatja a monológokat!

Állítólag figyelt minket a függöny mögül, miután Henrykkel beköltöztünk. A panel vékony falain keresztül hallott minket nevetni, hangosan beszélgetni, kiabálva a bútoroknak csapódva szeretkezni. Látott minket, amikor taxival visszajöttünk a dácából, lebarnulva, becsípve, kiabálva. Néha magamon hagytam azokat a ruhákat a kosárból, amit ott találtam, ősrégi modelleket, amelyeket körbe akartam rajzolni és elküldeni a barátnőmnek – *socialist chic* felirattal. Hogy a tónál tengerpartra játsszak, a hajamat sós vízzel keféltém át, ismeri? Beach hair. Mint a Baywatchban. Ön is nézte? A mi házinénink sohasem jött a pénzért, amikor a Baywatch ment. Addig, amíg ezeket a dolgokat csináltam, minden csodálatos volt. Ezek voltak a legszebb napjaink, a kettőnké. Henrykkel egy olyan országban töltöttük a mézesheteinket, hónapjainkat, melyet a saját elképzeléseink alapján akartunk átépíteni. Például én, pasztell-színekkel szerettem volna kifesteni a lakást.

Levendula, barack és testszín. A következő látogatáskor modellt ültem önnek, ön pedig segített kiválasztani a színt. Szeretem, ha az emberek megkérdezik, hogy mit szeretek. Ön megkérdezte:

– Szeretem a szabadságot. Annyi szabadságot akarok, amennyit csak lehet, minden egyes pillanatban, mindig.

Azt mondta, hogy én vagyok az, a nő a reklámokból, hogy már tudja, hogy kiről szólnak azok a felvételek.

Ezt mondta, mester:

– Nem, ez nem a valóságtól elrugaskodott kép. Ilyen emberek valóban vannak, ezek az ő vágyaik, és mi is ilyenekké válhatunk, csak a televízió kép-ernyőjének kell felszívódnia.

Ezt hallgassa: felvettünk lányokat takarítani. Mikor visszajöttem a lakásba – elugrottam egy percre lángosért – a ruhák rá voltak dobálva az ágyamra. Próbálgatták a ruháimat, és ahogy észrevettek, eldobták! Biztos megérti, hogy meg akartam büntetni a bűnöst. Mondtam, vallják be, kinek az ötlete volt. Hallgattak. Tudja, nem a ruhák érdekeltek, sem az igazság. Az igazság unalmas és ... olyan szürke. Azonban ez olyan helyzet volt, ami izgalmat hozott a szürke hétköznapokba, mivel az igazság keresésének tűnhetett.

Ehhez kellett egyfajta bátorság. Kíváncsi voltam, kinek lesz.

Az igazságtól való eltéréshez bátorság kell, és engem pedig érdekelt, kinek lesz ehhez bátorsága.

– Jelentkezzen az, akinek az ötlete volt!... Különböző egykötőket sem fizetlek ki! – játszottam meg a felháborodásomat olyan hihetően, hogy valódi haragot kezdtem érezni.

– Egyszerre mutassatok rá arra, aki volt, és mindenki elvehet egy ruhát a szekrényemből! Egy, kettő, három!

Az ujjak zavarodottan felemelkedtek, majd a testek szinte egybeolvadtak a szobában, és nem lehetett tudni, az ujjak merre is mutatnak.

– Tehát akkor jön a büntetés. Én próbálom fel a ti ruhákat. Vetkőzöttek!

Henryk észrevette a lányok cipőit az előszobában, de csend volt az egész lakásban, így nem gondolta, hogy látogatóink vannak. Pont akkor nyitotta ki a hálóajtót, amikor épp a fejem fölé tartottam a kezem, és próbáltam beletuszkolni magam egy pólóba, egy agyonmosott 36-osba. Őrült látvány lehetett, mivel a lányok a falnál álltak, alsóneműben, és mindegyikük előtt egy kupac ruha volt. Henryk becsapta az ajtót, és az üveg mögül kiabálta a nevemet:

– Tűnjetek el! – mondtam a lányoknak. A pénzt ledobtam a földre, és kimentem a konyhába Henryk után.

– Hiányzik neked valami? – kérdezte, és kivette a hűtőből az osztrák vörösborot. A fiókot feltúrta a bornyitóért, megnézte az edénycsöpögtetőt is, de nem találta.

– Észrevettem, hogy hisztivel oldod meg a dolgokat.

Pontosan így mondta. Állítólag kiabálok a pénztárosokkal a boltokban, dobálom az aprót a pincéreknek, hívogatom a fogyasztóvédelmet, panaszkodom az ablakok mögött, és ököllet ütöm, ha a függöny mögött a „Rögtön jövök” felirat lóg. Nem értettük meg egymást, mikor azt próbáltam magyarázni neki, hogy én így nevelem az embereket. Az üveget a fakanál nyelével próbálta felbontani, ezért mondtam neki, hogy mindjárt hozom a bontót. Becsaptam az ajtót, kicsit elpityeredtem. Lementem két emelettel lejjebb, becsöngettem, és ottmaradtam a négyeszer leöntött teára.

Másnap az egyik takarítónő, Majka dörömbölt az ajtón – erősen, határozottan –, és azóta minden héten eljött, néha többször is. Takarított és sokat

beszélt. Mikor befejezte, megengedtem neki, hogy felvegye a ruháimat, és mint két barátnő, kimentünk az utcára sétálni. Neveltünk az esetlen pincérnőkön, akiken egészségügyi szandál volt, az öregasszonyokon az ablakban, az embereken, akik méregettek minket, amikor angolul beszélünk, és nagyon hangosan neveltünk.

– Van egy kis bűnöm – mondtam neki.

Henryk (Verának)

Azt hittem, ilyen csak a hihetetlen jelenségekről szóló műsorokban van, és még ott is csak kitalálják. A dácát förtelmes állapotban találtuk. Nekidőltek az ablaknak, és néztél befelé –, készültünk arra, mit fogunk odabenn találni, mikor benyitunk. Először észrevetted, hogy a helységben minden tárgyat ellepett a por, sőt még kis adag vakolat is volt rajtuk. Némi vakolatdarab volt azon a kanapén, amelyikre a paplant szoktuk rakni. Ha azon az éjszakán abban feküdtünk volna, akkor az almánál is nagyobb vakolatdarabok biztos agyonütöttek volna bennünket.

Hívott a fickó, aki eladta nekünk a dácát. Az erős vihar kiforgatta a fákat, így a szomszédok először azt hitték, hogy a bungalónkra a mellette álló fenyő esett rá. A hangot egy villanás előzte meg, amit szintén a viharok tudtak be, így csak, mikor a vihar elült, reggel mentek ki megnézni a telket.

Átbújtak a rámpa alatt, amivel elkerítettük a tóhoz vezető utat, és látták, hogy a dácsa és a fenyő is áll. Az ablakhoz támaszkodva észrevették a porlepete szobát: a kis asztalon a tévé teljesen meg volt olvadva, a képernyő megolvadt forró üvege ellepte az asztalon lévő horgolt terítőt, még azelőtt, hogy az lángra kaphatott volna. Érdekes, hogy semmi sem égett le, ugye? Csak a falakon húzódott egy vonal, mint a nyárs belsejében. Senki nem értette, hogy a gömbvillám hogy jutott be a helységbe, és hogy ment ki.

Mint egy múzeumot, úgy jártad be a helységet. A dolgok egyszerűen ismeretlenekké váltak, a rendtelenség idegenítette el őket. Csak ezt mondtad:

– Ezt senki nem fogja nekünk elhinni!

Elkezdte nevetni, és nem tudta abbahagyni. Szorosan magamhoz öleltek. Remegtél a nevetéstől, így kézen fogtál és elhúztalak a tóhoz, hogy fűrődjünk egyet. A víz hideg volt, de te csak úgy belefutottál, a ruháidat pedig otthagytad a parton egy kis kupacban.

Az ujjaimat összefontam, és csináltam egy kis lépcsőt a kezemből, te ráléptél. Picit leguggoltam és feldobtalak, hogy csinálhass egy szaltót a levegőben. Óriási csobbanással becsapódtál, kidugtad a fejed a vízből és tovább neveltél:

– Szabadságmenet, szabadságmenet!

Utána pedig azt akartad, hogy folyamatosan dobáljalak fel, újra és újra, míg a hidegtől be nem kékült a szánc, de még akkor sem akartad befejezni.

Abban a pillanatban, egy kis golyóvá összegömbölyödvél, mikor még nem emelkedsz, és nem sülyedsz lefelé, akkor nincs senkire szükséged. Könnyű vagy, és még határozatlan, hogy képes leszel-e megszegni a gravitáció szabályait, ezért újra és újra próbálsz:

– Adj még egy esélyt! Kérlek, utoljára, még egyszer próbáljuk meg! – és ahogy becsapódsz, már kapaszkodsz is ki a vízből, a szemeid világitanak, a kötőhártyák irritáltak, könnyezel, a hajad rá van tapadva a válladra, az izmok remegnek a feszültség és elernyedés váltakoztatásától. Az a pillanat, az a szünet, az a kimaradt betű, az a: SZA _ADSÁG.

DÓSA ANNAMÁRIA FORDÍTÁSA